

**ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ
«УКРАЇНА»**

ІВАНЮК ВІКТОР ІГОРОВИЧ

УДК 342.951

**АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУДДІВ
ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З КОРУПЦІЄЮ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Відкритому міжнародному університеті розвитку людини «Україна»

Науковий керівник

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України

Олефір Віктор Іванович,

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»,
проректор з наукової роботи

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Заросило Володимир Олексійович,

Міжрегіональна Академія управління персоналом,
завідувач кафедри управління безпекою та правоохоронною діяльністю

кандидат юридичних наук

Стрільченко Євгеній Вікторович,

Вінницька обласна колегія адвокатів,
адвокат

Захист відбудеться «24» листопада 2016 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.139.01 у Відкритому міжнародному університеті розвитку людини «Україна» за адресою: 03115, м. Київ, вул. Львівська, 23

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» за адресою: 03115, м. Київ, вул. Львівська, 23

Автореферат розісланий «21» жовтня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.Ю. Фрицький

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Корупція – найбільша соціальна загроза для розвитку демократії в XXI сторіччі. Мабуть, на політичній карті світу не знайдеться жодної країни, яка була б повністю вільна від корупції. Україна – не виняток. Згідно Індексу сприйняття корупції міжнародної організації Transparency International, Україна в 2015 році посіла 130 місце зі 168 позицій у світовому рейтингу сприйняття корупції, опинившись поруч з Іраном, Камеруном, Непалом, Нікарагуа та Парагваєм. На сьогоднішній день індекс СРІ країни складає 27 балів зі 100 можливих, що лише на 1 бал більше, ніж минулого року (аналогічні показники були зафіксовані ще в 2007 р.)¹. З аналізу наведеної інформації стає очевидним, що на сьогодні прояви корупції в Україні вже набули системного характеру, загальнонаціонального поширення та максимального руйнівного ефекту.

За маже 25-річчя незалежності, в нашій державі було ухвалено відразу декілька антикорупційних стратегій; проведено не один десяток найрізноманітніших антикорупційних компаній; прийнято чи не рекордну кількість нормативно-правових актів, спрямованих на запобігання і боротьбу з корупцією. Однак, жодних позитивних зрушень такі кроки не дали. Навпаки, як свідчать різноманітні статистичні спостереження, з кожним роком рівень корупції в Україні стабільно зростає. Причин такої ситуації можна назвати декілька: популізм більшості антикорупційних програм; спрямованість зусиль на викриття одиничних корупційних проявів, а не комплексне усунення причин та умов, що їм сприяють; відсутність координації та взаємодії між різними суб'єктами, що беруть участь в реалізації антикорупційних заходів. Однак, чи не основною причиною низької ефективності антикорупційних заходів є корумпованість судової системи, яка не лише дискредитує авторитет державної влади, але й паралізує будь-які позитивні кроки в цьому напрямі.

У країнах із високим рівнем демократії та сильним громадянським суспільством провідну роль у протидії корупції завжди відіграють суди. Ефективність і дієвість антикорупційної політики держави напряму залежить від реального рівня розвитку судової гілки влади. Якими б прогресивними не були антикорупційні механізми, досягнути помітних успіхів у боротьбі з корупцією навряд чи вдасться, якщо кінцеве рішення в корупційних справах прийматиме корумпований суддя. У зв'язку з цим, проблема протидії корупції в судовій гілці влади продовжує залишатися найбільш актуальною проблемою сучасної судово-правової реформи.

Останнім часом в системі антикорупційних механізмів все більше уваги відводиться інституту адміністративної відповідальності суддів за правопорушення, пов'язані з корупцією. Водночас, у нашому суспільстві утвердився стереотип, що у зв'язку зі своїм особливим статусом судді можуть бути притягнуті лише до кримінальної та дисциплінарної відповідальності, а тому, саме ці інститути в науковій літературі досліджені досить ґрунтовно. Однак, з таким підходом погодитись важко. Як свідчить аналіз чинного законодавства, на сьогодні для суддів передбачено не лише кримінальна та дисциплінарна відповідальність, але також адміністративна, конституційна та цивільно-правова. Такий висновок в повній мірі

---

¹ Transparency International: Україна зайняла 130 місце у рейтингу сприйняття корупції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ti-ukraine.org/CPI-2015/press_ukraine_CPI-2015.

узгоджується із положеннями Закону України «Про запобігання корупції», який за вчинення правопорушень, пов'язаних із корупцією, передбачає настання кримінальної, адміністративної, дисциплінарної та/або цивільно-правової відповідальності, а також з КУпАП, в окремому розділі якого визначені склади адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією та стягнення за їх вчинення.

На сьогодні законодавець використовує далеко не весь потенціал інституту адміністративної відповідальності з метою протидії корупції в судовій гілці влади. Законодавчі норми, які регулюють порядок притягнення суддів до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією, не враховують, з одного боку, специфіку правового статусу судді, як суб'єкта адміністративного правопорушення; а з іншого – специфіку корупційних поступків, як особливої категорії протиправних діянь. Як наслідок, адміністративне провадження щодо суддів за даною категорією справ продовжує здійснюватись в загальному порядку (на відміну, наприклад, від кримінального провадження), що цілком справедливо сприймається суддями як наступ на суддівську незалежність та недоторканність.

Ці та інші обставини свідчать про актуальність обраної теми дослідження, а також про її практичну значимість для вдосконалення механізму протидії корупції в судовій гілці влади. Однак, окрім суто практичної цінності, обраний напрям дослідження становить значний науково-теоретичний інтерес. Це обумовлено в першу чергу тим, що до сьогодні специфічні особливості притягнення суддів до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією, не були предметом комплексного наукового аналізу. Звісно, адміністративно-правовий статус суддів взагалі та особливості їх відповідальності достатньо ґрунтовно досліджені в працях В.М. Бевзенка, Т.В. Галайденко, В.В. Галунька, В.В. Городовенка, В.О. Гринюка, Ю.М. Грошевого, М.К. Закуріна, Ю.М. Кармазіна, П.Ф. Карпечкіна, С.В. Ківалова, Л.М. Марочкіна, Л.М. Москвич, С.В. Подкопаєва, Ю.В. Полтавця, С.В. Прилуцького, А.А. Стрижака та інших. Сучасне бачення інституту адміністративної відповідальності можливе завдяки таким видатним адміністративістам, як В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, В.В. Богуцький, І.П. Голосніченко, Є.В. Додіна, В.О. Заросило, Р.А. Калюжний, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, О.В. Кузьменко, В.І. Олефіра та інших. Окремі аспекти адміністративної відповідальності суддів висвітлювали в своїх роботах Л.Ю. Виноградова, О.В. Гончаренко, А.В. Маляренко, В.В. Паришкура, О.Л. Польовий, О.М. Собоєвий, Т.І. Чернявська та інші. Значний вклад у висвітлення проблемних питань відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією, внесли М.Ю. Бездольний, І.Л. Бородин, О.І. Бутович, В.М. Гаращук, О.З. Гладун, Т.В. Ільєнок, А.В. Матіос, О.О. Онищук, В.М. Трепак, В.Г. Чорна та інші.

Не заперечуючи досягнення цих вчених, відзначимо, що сьогодні більшість практичних питань, які пов'язані з притягненням суддів до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією, й досі залишаються малодослідженими, що свідчить про важливість та актуальність обраної теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дисертаційного дослідження належить до числа пріоритетних у галузі удосконалення адміністративного процесу, розбудови судової системи України, а також подолання корупції. Зміст та основні положення роботи відповідають основним завданням здійснення судово-правової реформи в Україні, а також

спрямовані на реалізацію Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів та Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки. Дисертація виконана згідно з планом науково-дослідницької роботи кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» (державний реєстраційний номер 0111U003651). Тема дисертації затверджена Вченою радою Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» 25 грудня 2015 р., протокол №6.

Мета і задачі дослідження. *Мета* роботи полягає у тому, щоб на основі аналізу наукових поглядів, узагальнення положень чинного законодавства та вивчення практики його застосування визначити та комплексно дослідити інститут адміністративної відповідальності суддів за правопорушення, пов'язані з корупцією, і на цій основі сформулювати теоретичні висновки та науково обґрунтовані пропозиції щодо його вдосконалення.

Для досягнення цієї мети були поставлені наступні *задачі*:

- дослідити зміст, характерні риси, а також визначити соціально-необхідну значущість інституту адміністративної відповідальності суддів в механізмі протидії корупції в судовій гілці влади;
- проаналізувати особливості адміністративно-правового статусу судді як суб'єкта адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією;
- систематизувати та проаналізувати нормативно-правові акти, які спрямовані на подолання корупції в судовій гілці влади, а також закріплюють загальні засади адміністративної відповідальності суддів за правопорушення, пов'язані з корупцією, виявити їх недоліки та визначити основні напрями їх удосконалення;
- дослідити юридичний склад адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, вчинених суддями;
- визначити основні проблеми, які виникають під час притягнення суддів до адміністративної відповідальності за порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, а також обмежень щодо одержання подарунків, обґрунтувати пропозиції з їх подолання;
- визначити шляхи підвищення ефективності реалізації основних вимог інституту фінансового контролю в судовій гілці влади;
- проаналізувати особливості адміністративної відповідальності суддів за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, а також за незаконне використання інформації, що стала відома судді у зв'язку з виконанням службових повноважень, виявити недоліки, що існують у цій сфері, а також розробити рекомендації з їх усунення;
- розкрити процесуальні особливості початкової стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, вчинені суддями, розробити практичні рекомендації з її удосконалення та оптимізації;
- з'ясувати проблеми, які виникають під час розгляду та вирішення справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, вчинені суддями, оскарження постанови по справі та її виконання, а також обґрунтувати найбільш оптимальні шляхи їх усунення.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що складаються у процесі притягнення суддів до відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією.

Предмет дослідження – адміністративна відповідальність суддів за правопорушення, пов'язані з корупцією.

Методи дослідження. Згідно із поставленою метою та задачами, в роботі використано сукупність як загальнонаукових, так і спеціальних методів і прийомів наукового пізнання, застосування яких дозволило всебічно проаналізувати об'єкт і предмет дослідження, а також вирішити поставлені задачі. Застосування *діалектичного методу* дало можливість розглянути інститут адміністративної відповідальності суддів як невід'ємну складову механізму антикорупційної діяльності (розділ 1), поглибити понятійний апарат (розділ 2), а також дослідити проблеми здійснення провадження в справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, вчиненні судьями, в умовах активізації антикорупційної діяльності (розділ 3). *Метод аналізу та синтезу* дозволив з'ясувати місце адміністративної відповідальності суддів в системі юридичної відповідальності (підрозділ 1.1), а також визначити співвідношення адміністративної відповідальності та суддівської недоторканності (підрозділ 1.2). *Системний підхід* застосовувався з метою аналізу законодавчих засад адміністративної відповідальності суддів за правопорушення, пов'язані з корупцією (підрозділ 1.3), та дослідження юридичного складу таких правопорушень (підрозділ 2.1). *Логіко-семантичний метод* у поєднанні з *формально-логічним* дозволили з'ясувати логіко-методологічні принципи побудови основних дефініцій і поглибити понятійно-категоріальний апарат (підрозділ 1.1, 1.2, розділ 2, підрозділ 3.1), а також більш ґрунтовно дослідити науково-теоретичні джерела, нормативно-правові акти та правозастосовну практику (розділи 1–3). *Порівняльно-правовий метод* дозволив провести відмежування адміністративної відповідальності суддів за правопорушення, пов'язані з корупцією, від інших різновидів юридичної відповідальності (підрозділ 1.2, розділ 2). Використання *історико-правового методу* дозволило простежити еволюцію нормативно-правового регулювання адміністративної відповідальності суддів за правопорушення, пов'язані з корупцією (підрозділ 1.3). *Методи класифікації та групування* були покладені в основу аналізу наукових підходів до розуміння адміністративної відповідальності суддів за правопорушення, пов'язані з корупцією, визначення її основних ознак, а також характеристики її законодавчого забезпечення (підрозділи 1.1, 1.3). *Контент-аналіз документів* у поєднанні з *методом логічного аналізу* дозволив всебічно вивчити існуючу систему нормативних актів, що регулюють підстави та порядок притягнення суддів до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією, виявити їх недоліки, прогалини та суперечності, а також розробити рекомендації, спрямовані на їх усунення (розділи 1–3).

Емпіричну базу дослідження становлять анкетування 300 представників судової системи, 400 фахівців у галузі права, 300 учасників судових засідань і 500 пересічних громадян з метою вивчення правозастосовної практики, з'ясування наявних у досліджуваній сфері проблем, а також визначення найбільш оптимальних шляхів їх розв'язання.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що у вітчизняній науці адміністративного права на монографічному рівні, з урахуванням положень чинного законодавства, міжнародно-правових стандартів і правозастосовної практики здійснено комплексний аналіз інституту адміністративної відповідальності суддів за

правопорушення, пов'язані з корупцією, визначено недоліки його адміністративно-правового регулювання, а також зроблено спробу обґрунтувати шляхи їх усунення. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку концептуальних положень, висновків та пропозицій, що характеризуються науковою новизною і мають важливе теоретичне та практичне значення не лише для науки, але й для правозастосовної практики, а саме:

вперше:

- визначено систему ознак, що характеризують особливості притягнення суддів до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією, й обумовлені, з одного боку, специфікою правового статусу судді, як суб'єкта адміністративного правопорушення; а з іншого – специфікою корупційних поступків, як особливої категорії протиправних діянь;

- обґрунтовано необхідність внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів»: виключення з нього тих підстав дисциплінарної відповідальності суддів, які за своїм змістом фактично охоплюють склади окремих адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, що передбачені КУпАП;

- обґрунтовано комплексний підхід до вирішення проблеми співвідношення суддівської незалежності та адміністративної відповідальності суддів, з метою реалізації якого запропоновано доповнити КУпАП статтю 15-1 – «Відповідальність суддів за вчинення адміністративних правопорушень»;

- обґрунтовано необхідність внесення змін до чинного законодавства, що спрямовані на вдосконалення: 1) інституту фінансового контролю; 2) механізму врегулювання конфлікту інтересів; 3) практики притягнення суддів до адміністративної відповідальності за незаконне використання інформації;

- обґрунтовано необхідність внесення змін до чинного законодавства, що спрямовані на вдосконалення провадження в справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, вчиненні суддями, зокрема: 1) для більш чіткого правого регулювання строків порушення справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, та притягнення правопорушників до відповідальності; 2) з метою чіткого законодавчого встановлення меж суддівського імунітету в провадженні в справах про адміністративні правопорушення; 3) унеможливлення розгляду будь-яких адміністративних правопорушень, вчинених суддею, у тому суді, в якому він працює; 4) вдосконалення підстав та порядку застосування приводу до суддів, які вчинили адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, і ухиляються від явки за викликом; 5) оптимізації підготовчої стадії розгляду справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, зокрема;

- обґрунтовано пропозицію внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», що спрямовані на обмеження суддівської недоторканості (в частині закріплення можливості відсторонення судді від посади у зв'язку з притягненням до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією);

удосконалено:

- визначення такого поняття, як «корупційне правопорушення», під яким пропонується розуміти вчинене спеціальним суб'єктом протиправне, винне діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені чинним законодавством антикорупційні вимоги, заборони та обмеження, а також створює умови для

корупції, за яке законом передбачено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність;

- систему ознак адміністративної відповідальності, а також адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією;

- класифікацію нормативно-правових актів спрямованих на протидію корупції в органах судової влади, в основу якої покладено такий критерій, як сфера їх регулювання;

- визначення такого поняття, як «незаконне використання інформації», під яким пропонується розуміти розголошення, передача, приховування, ознайомлення іншої особи або надання доступу іншій особі до інформації особою, якій вона була довірена або стала відома у зв'язку з виконанням службових повноважень, а так само надання з використанням такої інформації рекомендацій чи порад;

дістало подальший розвиток:

- положення, про те, що чільне місце в системі основних причин поширення корупції в судовій гілці влади посідає суб'єктивний фактор, а тому в основі будь-якої стратегії протидії корупції завжди має лежати інститут відповідальності суддів за корупційні правопорушення;

- дослідження негативних наслідків поширення корупції в судовій системі, аналіз її рівня та масштабів;

- положення про те, що на сьогодні в адміністративно-деліктному процесі суддівській імунітет має обмежений характер і, у зв'язку з цим, практично втратив своє первісне значення;

- положення про недоцільність трансформації адміністративної відповідальності суддів у дисциплінарну у зв'язку з принциповими відмінностями між адміністративно-деліктним і дисциплінарним провадженнями;

- положення про необхідність створення спеціального антикорупційного суду, який би забезпечив однаковий підхід до покарання порушників антикорупційного законодавства всіх категорій;

- положення про необхідність закріплення в Законі України «Про запобігання корупції» спеціальної термінології, яка використовується при притягненні суддів до адміністративної відповідальності за порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності;

- дослідження критеріїв відмежування адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю;

- положення про те, що покладання на суддів обов'язку вказувати у декларації персональні відомості не лише про себе, але й про членів своєї сім'ї та інших осіб, порушує конституційне право останніх на захист від втручання в їх особисте і сімейне життя;

- положення про необхідність доповнення КУпАП окремою статтею, в якій має бути чітко прописано юридичну природу, поняття, підстави та порядок застосування приводу як примусового процесуального заходу;

- положення про необхідність законодавчого закріплення можливості розгляду справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, за відсутності особи, яка притягується до відповідальності, у випадку її ухилення від явки за викликом;

- положення про недоцільність обов'язкової участі прокурора при розгляді справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані в дисертації теоретичні положення, висновки та пропозиції спрямовані на вдосконалення антикорупційного законодавства та практики його застосування, розвиток науки адміністративного права і процесу, підвищення рівня професійної підготовки спеціалістів юридичного профілю і можуть бути використані у:

– *науково-дослідній роботі* – для подальшого розвитку положень науки адміністративного права і процесу з метою поглиблення теоретичних розробок питань, пов'язаних із притягненням суддів до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією, а також при проведенні комплексних досліджень проблем запобігання корупції в судовій гілці влади (акт впровадження від 30.05.2016);

– *навчальному процесі* – під час удосконалення вже існуючих та розробки нових програм і планів підготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів юридичного профілю, при підготовці відповідних розділів підручників, навчальних посібників і методичних рекомендацій з питань протидії корупції в судовій гілці влади, а також під час викладання таких навчальних дисциплін і спецкурсів: «Адміністративне право України», «Адміністративний процес», «Адміністративно-деліктне право», «Антикорупційне законодавство» (акт впровадження Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» від 02.06.2016 р.).

Апробація результатів дисертації. Дослідження виконано та обговорено на кафедрі конституційного, адміністративного та фінансового права Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна». Підсумки розробки проблеми у цілому, окремі її аспекти, одержані узагальнення та висновки були оприлюднені на таких науково-практичних конференціях: «Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності» (м. Харків, 20-21 березня 2015 р.); «Законодавство України у світлі сучасних активних реформаційних процесів» (м. Київ, 9-10 жовтня 2015 р.).

Публікації. Теоретичні положення і практичні рекомендації, обґрунтовані в дисертації, дістали відображення у восьми наукових публікаціях, шість з яких статті – опубліковані у наукових фахових виданнях, у тому числі одна наукова стаття – в зарубіжному науковому виданні, та дві тези доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Специфіка теми дослідження, сформульовані мета і задачі визначили структуру дисертації, послідовність і логіку викладення матеріалу. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (231 найменування на 22 сторінках) та додатків. Загальний обсяг роботи – 204 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність обраної теми дисертації, розкривається зміст і стан наукового опрацювання проблеми, її значущість, визначаються мета, основні задачі, об'єкт, предмет і методологія дослідження, наукова новизна, практичне і теоретичне значення одержаних результатів, наводяться відомості про їх апробацію та публікацію.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні засади дослідження адміністративної відповідальності суддів за правопорушення, пов'язані з корупцією» складається

з трьох підрозділів, у яких розкривається загальнотеоретичні та методологічні підходи до розуміння сутності й змісту інституту адміністративної відповідальності суддів за правопорушення, пов'язані з корупцією.

У підрозділі 1.1 «Адміністративна відповідальність суддів як засіб протидії корупції в судовій системі: поняття, риси, принципи та соціально-необхідна значущість» досліджуються загальні положення адміністративної відповідальності суддів як невід'ємної складової механізму протидії корупції в судовій гілці влади. На основі аналізу різноманітних наукових досліджень, публікацій в ЗМІ, правозастосовної практики, статистичних даних, а також результатів власного соціологічного дослідження, дисертант виділяє низку різноманітних за своїм характером і спрямованістю негативних наслідків поширення корупції в судовій системі, характеризує її рівень та масштаби. Далі, аналізуються різноманітні визначення юридичної відповідальності, розглядається її класифікація залежно від правових наслідків, досліджується зміст та особливості юридичної відповідальності суддів, а також її різновиди.

У рамках безпосереднього дослідження особливостей адміністративної відповідальності суддів за правопорушення, пов'язані з корупцією, дисертант аналізує обґрунтовані в науковій літературі визначення адміністративної відповідальності, а також характеризує її загальні та спеціальні ознаки. Особлива увага звертається на особливості, що мають бути враховані при притягненні до адміністративної відповідальності суддів за вчинення аналізованої категорії проступків й обумовлені, з одного боку, специфікою правового статусу судді, як суб'єкта правопорушення, а з іншого – специфікою корупційних поступків, як особливої категорії протиправних діянь.

Досліджуючи підстави притягнення суддів до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією, дисертант звертає увагу на нормативні, фактичні та процесуальні підстави. Далі, аналізується сутність корупції, визначається її співвідношення із такими поняттями, як корупційне правопорушення та правопорушення, пов'язане з корупцією. На підставі аналізу загальних та спеціальних ознак адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, дисертант формулює його авторське визначення, яке має не лише теоретичну, але й практичну цінність: завдяки своїй всеосяжності, конкретності та ємності воно може слугувати орієнтиром для визначення доцільності встановлення адміністративної відповідальності за ті чи інші корупційні і пов'язані з корупцією діяння, а також визначати напрями подальшого розвитку законодавства з цих питань.

Підрозділ 1.2 «Суддя як суб'єкт адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією» присвячений дослідженню адміністративно-правового статусу суддів, як суб'єктів адміністративної відповідальності за такі правопорушення. У першу чергу, дисертант аналізує обґрунтовані в літературі визначення суб'єкта адміністративного проступку та ознаки, що йому характерні. При цьому основна увага зосереджується на дослідженні спеціальних та особливих ознак суб'єкта адміністративного правопорушення, а також на визначенні їх співвідношення із особливостями адміністративно-правового статусу судді.

Аналізуються обґрунтовані в науковій літературі та закріплені в законодавстві визначення судді, а також характерні риси, що йому притаманні. В рамках дослідження специфічних ознак суддів, як спеціальних суб'єктів адміністративного правопорушення, дисертант особливу увагу приділяє аналізу суддівської

незалежності, суддівської недоторканості та імунітету, а також інших гарантій їх діяльності. При цьому вивчається національне та міжнародне законодавство, зарубіжний досвід, а також погляди науковців і практиків на обсяг суддівської недоторканості та необхідність її скасування, обмеження чи, навпаки, розширення. Значна увага приділяється дослідженню можливостей заміни адміністративної відповідальності на дисциплінарну. На основі проведеного аналізу дисертант робить висновок про неможливість трансформації двох абсолютно різних видів юридичної відповідальності у зв'язку з існуванням принципових відмінностей між адміністративно-деліктним і дисциплінарним провадженням. Звертається увага на необхідність врегулювання існуючих на сьогодні суперечностей між цими інститутами.

Дисертант обґрунтовує комплексний підхід до вирішення проблеми співвідношення суддівської незалежності та адміністративної відповідальності суддів, сутність якого зводиться до таких основних постулатів: 1) судді мають нести адміністративну відповідальність на рівні з іншими громадянами, але лише за деякі адміністративні правопорушення; 2) за решту адміністративних правопорушень судді мають нести дисциплінарну відповідальність; 3) процедура притягнення суддів до адміністративної відповідальності має передбачати деякі винятки та обмеження що обумовлено, їх особливим правовим статусом. Аби забезпечити практичну реалізацію зазначеного підходу, дисертант пропонує внести зміни до КУпАП і доповнити його окремою статтею 15-1 – «Відповідальність суддів за вчинення адміністративних правопорушень».

У підрозділі 1.3 «Законодавчі засади адміністративної відповідальності суддів за правопорушення, пов'язані з корупцією» здійснюється аналіз нормативно-правових актів, які спрямовані на регулювання окремих питань притягнення суддів до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією. Проаналізувавши значне законодавче підґрунтя, в основі якого нараховується майже триста різноманітних нормативно-правових актів, дисертант доходить висновку, що на сьогодні в Україні сформувалась повноцінна система антикорупційного законодавства, в межах якої доцільно виділяти дві групи актів: базові та спеціальні. Перші, складають фундамент антикорупційної діяльності в державі; другі – спрямовані на подолання корупції в окремих сферах суспільного життя, галузях економіки чи напрямках діяльності державного апарату. В межах останньої групи дисертант пропонує виділяє нормативно-правові акти, що спрямовані на протидію корупції в органах судової влади. Вони утворюють окрему підсистему, що об'єднує цілу низку різноманітних за характером та юридичною силою, однак спільних за метою та предметом регулювання, нормативних приписів і положень.

Дисертант класифікує увесь нормативний матеріал і проводить дослідження в межах чотирьох класифікаційних груп: 1) базові нормативно-правові акти у сфері протидії корупції; 2) акти, що складають правову основу діяльності різноманітних антикорупційних інституцій і структур; 3) нормативно-правові акти, які містять обмеження та заборони, пов'язані із здійсненням правосуддя; 4) нормативно-правові акти, якими встановлюється відповідальність суддів за корупційні діяння та порядок здійснення провадження за даними категоріями справ. Такий підхід дозволив дисертанту приділити увагу кожному правовому акту, і, водночас, надав можливість виявити цілий ряд недоліків і прогалин в аналізованій сфері.

Розділ 2 «Особливості адміністративної відповідальності суддів за правопорушення, пов'язані з корупцією» складається з чотирьох підрозділів, у

яких досліджуються проблеми кваліфікації адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, які вчиненні суддями.

У підрозділі 2.1 *«Юридичний склад адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією, вчинених суддями: теоретичні та практичні аспекти»* розглядаються загальні питання, пов'язані з кваліфікацією адміністративних правопорушень, передбачених главою 13-А КУпАП. У першу чергу, дисертант аналізує обґрунтовані в юридичній літературі підходи до розуміння поняття, сутності та змісту кваліфікації адміністративних правопорушень і на основі проведеного аналізу визначає мету та практичне значення кваліфікації адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією.

У рамках дослідження складу адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, вчинених суддями, дисертант аналізує обґрунтовані в літературі підходи до розуміння даного поняття, а також дає загальну характеристику його основним ознакам (елементам). Так, на основі загальноприйнятого уявлення про об'єкт адміністративного правопорушення, дисертант визначає загальний, родовий, видовий та безпосередній об'єкт адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією. Окрему увагу зосереджено на предметі таких правопорушень, оскільки його встановлення у деяких випадках є обов'язковим. Далі, дисертант наводить загальні положення, які будуть покладені в основу розуміння об'єктивної та суб'єктивної сторони адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, вчинених суддями.

У підрозділі 2.2 *«Порушення суддями обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності а також обмежень щодо одержання подарунків»* аналізуються склади адміністративних правопорушень, передбачених ст.ст 172-4 та 172-5 КУпАП.

Аналізуючи об'єктивну сторону правопорушення, передбаченого ст. 172-4 КУпАП, дисертант, у першу чергу, порівнює нормативно-правові акти, якими на сьогодні визначаються обмеження щодо сумісництва та суміщення суддівської діяльності з іншими видами діяльності. На підставі проведеного дослідження робиться висновок, що за межами охорони адміністративних санкцій залишилось значне коло правообмежень, які встановлені саме для суддів Законом України «Про судоустрій і статус суддів». Оскільки законодавче закріплення різних засобів охорони для тотожних за своїм призначенням і сутністю правових норм суттєво знижує ефективність останніх, дисертант обґрунтовує конкретні пропозиції щодо усунення зазначеної прогалини.

При характеристиці об'єктивної сторони правопорушення, передбаченого ст. 172-5 КУпАП, у першу чергу звертається увага на бланкетний характер викладених в ній положень, для з'ясування дійсного змісту яких необхідно звернутись до антикорупційного законодавства. В рамках аналізу предмета даного правопорушення, дисертант з'ясовує зміст терміну «подарунок», для чого аналізує значну кількість нормативно-правових актів, а також наукові джерела та судову практику. Детально аналізуються обмеження щодо одержання подарунків професійними суддями, порушення яких утворює об'єктивну сторону даного проступку. На основі проведеного дослідження, дисертант доходить висновку, що сьогодні правозастосовна практика йде шляхом притягнення до адміністративної відповідальності не лише осіб, які порушили встановлені законом обмеження щодо одержання подарунків, але також осіб, які порушили визначений в законі порядок їх одержання. Оскільки дана група проступків займає чільне місце в системі

адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією, дисертант пропонує офіційно закріпити її в КУпАП шляхом внесення відповідних змін до ст. 172-5. Аналізуються форми, у яких можливе вчинення даного правопорушення, особливості суб'єктивної сторони аналізованого проступку, а також стягнення, які передбачені за його вчинення.

Підрозділ 2.3 «Порушення суддями вимог фінансового контролю» присвячений аналізу ст. 172-6 КУпАП. У першу чергу, дисертант аналізує національні та міжнародні нормативно-правові акти, які встановлюють для суддів цілу низку зобов'язань фінансового характеру та передбачають різноманітні механізми фінансового контролю за фінансовим становищем суддів. На основі проведеного дослідження робиться висновок, що на сьогодні інститут фінансового контролю включає цілу низку правил, обмежень і зобов'язань для професійних суддів, основною метою яких є отримання всебічної і максимально повної інформації про їх фінансове становище за період перебування на посаді судді та ще деякий час після цього. Дисертант аналізує погляди науковців та практичних працівників, які по-різному оцінюють покладання на суддів обов'язку щорічно декларувати своє фінансове становище і, як підсумок, обґрунтовує власний погляд на це питання.

У рамках аналізу предмета даного правопорушення, дисертант аналізує таку категорію, як «декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування». Зокрема, встановлює її співвідношення із такими близькими до неї за змістом деклараціями, як декларацією про майновий стан особи та її доходи за минулий рік та податковою декларацією. На підставі проведеного дослідження дисертант доходить висновку, що вказані декларації відрізняються між собою за метою, суб'єктами подання, змістом, порядком проведення перевірки їх достовірності та правовими наслідками неподання чи подання завідомо недостовірних відомостей. Детально аналізуються такі основні форми вчинення цього проступку, як: 1) несвоєчасне подання суддею без поважних причин декларації; 2) неповідомлення або несвоєчасне повідомлення суддею про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані; 3) подання суддею завідомо недостовірних відомостей у декларації. В рамках їх дослідження дисертант виявляє цілу низку недоліків чинного законодавства й обґрунтовує пропозиції щодо їх усунення. Дисертант аналізує особливості суб'єктивної сторони аналізованого проступку, а також стягнення, які передбачені за його вчинення.

У підрозділі 2.4 «Порушення суддями вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, а також незаконне використання інформації, що стала відома судді у зв'язку з виконанням службових повноважень» аналізуються склади адміністративних правопорушень, передбачених ст.ст 172-7 та 172-8 КУпАП.

У рамках аналізу об'єктивної сторони правопорушення, передбаченого ст. 172-7 КУпАП, дисертант досліджує сутність, зміст і правову природу категорії «конфлікт інтересів». Для цього, в першу чергу, аналізується зміст таких його складових понять, як потенційний та реальний конфлікт інтересів, а також приватний інтерес. На основі проведеного дослідження дисертант доходить висновку, що зазначені визначення мають оціночний характер, оскільки практично неможливо законодавчо закріпити вичерпний перелік всіх життєвих ситуацій, які можуть потенційно або реально впливати на виконання суддею службових

повноважень. Аналізуються обов'язки, що покладаються на суддів і спрямовані на запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Оскільки визначений в антикорупційному законодавстві механізм врегулювання конфлікту інтересів на професійних суддів не розповсюджується, дисертант звертається до спеціального законодавства. При цьому аналізуються повноваження суб'єктів, що здійснюють контроль за додержанням вимог з урегулювання конфлікту інтересів у діяльності суддів, досліджується алгоритм дій суддів у разі виникнення у них реального чи потенційного конфлікту інтересів, а також проводиться відмежування адміністративної та дисциплінарної відповідальності суддів за порушення обов'язків по запобіганню та врегулюванню конфлікту інтересів. Аналізуються такі основні форми вчинення даного правопорушення як: 1) неповідомлення особою у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів; 2) вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів. У рамках їх дослідження дисертант виявляє цілу низку недоліків чинного законодавства й обґрунтовує пропозиції щодо їх усунення. На завершення, дисертант аналізує особливості суб'єктивної сторони аналізованого проступку, а також стягнення, які передбачені за його вчинення.

В рамках аналізу об'єктивної сторони правопорушення, передбаченого ст. 172-8 КУпАП, досліджуються дві його основні форми: 1) незаконне розголошення інформації; 2) незаконне використання інформації. З метою пояснення термінів «використання» та розголошення» інформації, дисертант аналізує різноманітні нормативно-правові акти, наукові джерела, а також правозастосовну практику. В результаті проведеного дослідження формулюється авторське визначення «незаконного використання інформації», яке пропонується закріпити в примітці до ст. 172-8 КУпАП. Досліджуючи форми вчинення аналізованого проступку, автор доходить висновку, що воно може бути вчинене як у формі дії, так і у формі бездіяльності. При цьому зазначається, що на сьогодні не всі суб'єкти правозастосування допускають можливість вчинення даного правопорушення саме у формі бездіяльності, що, в свою чергу, негативно позначається на правозастосовній практиці, порушує єдність та одноманітність судової практики, дозволяє безпідставно уникати відповідальності. На завершення, дисертант аналізує особливості суб'єктивної сторони аналізованого проступку, а також стягнення, які передбачені за його вчинення.

Розділ 3 «Концептуальні засади вдосконалення провадження в справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, вчиненні суддями» складається з двох підрозділів, які присвячені аналізу основних стадій провадження за даними категоріями справ.

Підрозділ 3.1 «Початкова стадія провадження в справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, вчиненні суддями, та напрями її оптимізації» присвячений характеристиці стадії порушення справи.

Аналізуючи порядок притягнення суддів до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією, дисертант звертає увагу на те, що чинним законодавством для таких випадків передбачено цілу низку винятків. Для зручності аналізу, вони об'єднуються в дві групи: перша група пов'язана з особливістю даної категорії проступків; друга – пов'язана із специфічним статусом суддів, як суб'єктів адміністративної відповідальності. У своїй сукупності ці винятки утворюють унікальний за своїм змістом і призначенням порядок

адміністративного провадження, який, з одного боку, гарантує реалізацію принципів невідворотності адміністративної відповідальності, рівності всіх громадян перед законом і судом; а з іншого боку, є гарантією реалізації таких специфічних принципів здійснення правосуддя, як незалежність суддів, їх недоторканість, заборона втручання у здійснення правосуддя. На основі аналізу чинного законодавства, наукових джерел, а також правозастосовної практики, дисертант обґрунтовує власний погляд на поняття, сутність і зміст провадження в справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, які вчинені суддями; визначає його риси, основні завдання та функції; аналізує основні принципи провадження; акцентує увагу на специфіці приводів та підстав до його порушення. Характеризуються стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення, а також більш детально аналізує сутність і зміст стадії порушення справи.

Особлива увага приділяється характеристиці суб'єктів, які уповноважені складати протоколи про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. Зокрема, підкреслюється, що наразі система таких суб'єктів перебуває на стадії перегляду й уже найближчим часом зазнає кардинальних змін. На основі проведеного дослідження дисертант доходить висновку, що система суб'єктів, які уповноважені складати відповідні протоколи, не відповідає антикорупційному законодавству, а тому має бути переглянута й узгоджена із системою спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції. Аналізується юридична природа протоколу про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, зокрема, досліджується його структура, зміст, підстави для складання, вимоги, яким він має відповідати, перелік загальної та спеціальної інформації, що в ньому відображається, характер матеріалів, що можуть до нього долучатися.

Підрозділ 3.2 «Особливості розгляду та вирішення справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, вчинені суддями, оскарження постанови по справі та її виконання» присвячений характеристиці заключних стадій провадження в справах про адміністративні правопорушення.

У рамках аналізу другої стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення, вчинені суддями, дисертант акцентує увагу на специфічних особливостях розгляду та вирішення даної категорії справ, що обумовлені, по-перше, особливим адміністративно-правовим статусом судді, як суб'єкта адміністративного проступку; по-друге, особливим характером адміністративних справ, які пов'язані з корупцією. Аналізуючи підвідомчість справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, які вчинені суддями, дисертант доходить висновку про необхідність законодавчого закріплення деяких винятків із загально правила, що спрямовані на унеможливлення розгляду будь-яких адміністративних правопорушень, вчинених суддею, у тому суді, в якому він працює (працював).

В рамках аналізу особливостей розгляду справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, вчинені суддями, дисертант, у першу чергу, наголошує на необхідності дотримання принципу відкритості, згідно якого всі справи розглядаються відкрито. На основі аналізу процесуальних норм, правозастосовної практики та наукових джерел, дисертант визначає проблеми, що виникають у зв'язку з реалізацією положення про обов'язкову присутність особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, при розгляді справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, а також обґрунтовує

конкретні пропозиції з їх подолання. У зв'язку з цим, окрема увага приділяється характеристиці приводу, а також визначенню його співвідношення із суддівською недоторканністю. На основі порівняльного дослідження обґрунтовуються пропозиції з удосконалення законодавчих норм, які регулюють підстави та порядок застосування приводу до суддів, які вчинили адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, і ухиляються від явки за викликом.

Аналізуючи місце та строки розгляду справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, вчиненні суддями, дисертант доходить висновку, що законодавець поширює на дані випадки загальні правила. Оскільки іноді такий підхід значно ускладнює процедуру притягнення суддів до відповідальності, обґрунтовуються пропозиції з його удосконалення. Детально аналізується порядок розгляду судом справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. При цьому особлива увага звертається на винятки із загально порядку, що обумовлені специфікою даної категорії справ, а також особливим статусом судді, як суб'єкта правопорушення. На основі проведеного дослідження дисертант формулює пропозиції, спрямовані на удосконалення та оптимізацію даної стадії провадження. В рамках визначення доцільності обов'язкової участі прокурора в розгляді справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, дисертант досліджує історичні аспекти даного питання, погляди науковців та сучасне законодавство. На основі проведеного аналізу доходить висновку, що на сьогодні аналізована функція прокуратури не відповідає чинному законодавству, а тому має бути скасована. Дисертант наводить аргументи на користь необхідності усунення існуючої на сьогодні можливості звільнення суддів від адміністративної відповідальності у зв'язку із малозначністю правопорушення, а також у зв'язку із передачею матеріалів на розгляд громадської організації або трудового колективу, а також формулює конкретні пропозиції з даного питання.

В рамках аналізу стадії оскарження постанови в справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, вчиненні суддями, дисертант приділяє увагу дослідженню таких питань, як суб'єкти, строки, порядок, межі та наслідки оскарження. В рамках аналізу стадії виконання постанови про накладення адміністративного стягнення в справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, вчиненні суддями, дисертант визначає види стягнень, які можуть бути накладені за вчинення аналізованих проступків, а також детально характеризує особливості виконання постанов про їх виконання. На завершення, дисертант аналізує проблеми, які виникають під час реалізації таких додаткових негативних наслідків притягнення судді до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією, як відсторонення від посади, притягнення до дисциплінарної відповідальності та звільнення з посади.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягає у розробці проблеми адміністративної відповідальності суддів за правопорушення, пов'язані з корупцією, формулювання обґрунтованих теоретичних узагальнень, а також пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства та приведення його у відповідність до міжнародних стандартів. Найбільш важливими є такі висновки.

Чільне місце в системі основних причин поширення корупції в судовій гілці влади посідає суб'єктивний фактор, а тому в основі будь-якої стратегії протидії корупції завжди має лежати інститут відповідальності суддів за корупційні правопорушення та правопорушення, пов'язані з корупцією.

Під правопорушенням, пов'язаним з корупцією, необхідно розуміти вчинене спеціальним суб'єктом протиправне, винне діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені чинним законодавством антикорупційні вимоги, заборони та обмеження, а також створює умови для корупції, за яке законом передбачено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/ або цивільно-правову відповідальність.

Трансформація адміністративної відповідальності суддів в дисциплінарну є необґрунтованою з огляду на існування принципових відмінностей між адміністративно-деліктним і дисциплінарним провадженням, які стосуються, в першу чергу, мети, строків, компетентності органів, що здійснюють провадження, системи стягнень, які можуть бути накладені. З метою врегулювання суперечностей між адміністративною та дисциплінарною відповідальністю суддів необхідно внести зміни до законодавства й виключити з підстав дисциплінарної відповідальності ті, які за своїм змістом фактично охоплюють склади адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Нормативно-правові акти, які спрямовані на подолання корупції в судовій гілці влади, а також закріплюють загальні засади адміністративної відповідальності суддів за правопорушення, пов'язані з корупцією, можна класифікувати на чотири групи: 1) базові нормативно-правові акти у сфері протидії корупції; 2) акти, що складають правову основу діяльності різноманітних антикорупційних інституцій і структур; 3) нормативно-правові акти, які містять обмеження та заборони, пов'язані із здійсненням правосуддя; 4) нормативно-правові акти, якими встановлюється відповідальність за корупційні діяння та порядок здійснення провадження за даними категоріями справ.

Практичне значення кваліфікації адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією, які вчинені суддями, полягає в такому: гарантування дотримання принципів законності та об'єктивності при притягненні суддів до адміністративної відповідальності; забезпечення обов'язкового з'ясування всіх обставин вчиненого діяння та особи правопорушника; забезпечення відповідності накладеного стягнення вчиненому правопорушенню.

З метою удосконалення адміністративної відповідальності суддів за порушення обмежень щодо сумісництва та одержання подарунків необхідно: встановити адміністративну відповідальність за порушення інших вимог щодо несумісності, які встановлені спеціальним законодавством для окремих категорій осіб, уповноважених на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування; в Законі України «Про запобігання корупції» офіційно закріпити визначення всіх спеціальних термінів, що використовуються при встановленні антикорупційних правообмежень, а також термін «подарунки, які відповідають загальноновизнаним нормам гостинності»; поширити відповідні норми про адміністративну відповідальність на випадки порушення визначеного в законі порядку одержання подарунків.

З метою вдосконалення інституту фінансового контролю необхідно: в законодавчому порядку чітко прописати строки подання декларацій суддями, що припиняють діяльність на посаді судді; зняти із суб'єктів декларування обов'язок

повідомляти про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента членами його сім'ї; передбачити можливість звільнення судді від відповідальності у випадку наявності у нього поважних причин для неповідомлення або несвоєчасного повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані; в законодавчому порядку врегулювати питання відповідальності суддів за повторне подання завідомо недостовірних відомостей у декларації (в частині встановлення кваліфікованого складу адміністративного правопорушення та строків подання декларації).

З метою удосконалення адміністративної відповідальності суддів за незаконне використання інформації, що стала відома судді у зв'язку з виконанням службових повноважень, необхідно: в законодавчому порядку заборонити суддям використовувати в особистих інтересах будь-яку інформацію, навіть інформацію з відкритим доступом; в примітці до ст. 172-8 КУпАП офіційно закріпити визначення «незаконного використання інформації»; поширити відповідні норми про адміністративну відповідальність на випадки незаконного використання суддею інформацію для задоволення не лише своїх особистих інтересів, але також й інтересів членів своєї сім'ї; розширити закріплений в ній перелік суб'єктів шляхом включення до нього осіб, які звільнилися або іншим чином припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування; доповнити ст. 172-8 КУпАП кваліфікованим складом правопорушення, що передбачає більш суворі стягнення за повторне вчинення особою дій, спрямованих на незаконне використання інформації.

З метою вдосконалення та оптимізації початкової стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, вчинені суддями, необхідно внести цілу низку змін і доповнень до чинного законодавства, що спрямовані на: 1) узгодження системи органів, які уповноважені складати протоколи в справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, із системою спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції; 2) більш чітке правове регулювання строків порушення справ про адміністративні правопорушення; 3) чітке визначення меж суддівського імунітету в адміністративно-деліктному провадженні; 4) удосконалення процесуального порядку надсилання протоколу про адміністративне правопорушення.

З метою вдосконалення та оптимізації наступних стадій провадження, необхідно внести цілу низку змін і доповнень до чинного законодавства, що спрямовані на: 1) унеможливлення розгляду будь-яких адміністративних правопорушень, вчинених суддею, у тому суді, в якому він працює (працював); 2) підвищення ефективності застосування такого адміністративно-примусового заходу, як привід; 3) скорочення кількості випадків умисного ухилення суддів від явки за викликом і свідомого затягування ними строків провадження в справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією; 4) уникнення можливих спорів про підвідомчість справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією (передбачити, що дана категорія справ розглядається за місцем безпосереднього виконання особою функцій держави чи місцевого самоврядування); 5) удосконалення підготовчої стадії розгляду справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією (обмежити право суду на перенесення часу розгляду справи, а також на повернення для доопрацювання протоколу та інших матеріалів у випадку їх неналежного оформлення, визначити механізм контролю за поверненням до суду доопрацьованих матеріалів);

б) унеможливлення звільнення суддів, які вчинили адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, від адміністративної відповідальності у зв'язку із малозначністю правопорушення, а також у зв'язку із передачею матеріалів на розгляд громадської організації або трудового колективу; 7) удосконалення правових підстав відсторонення від посади суддів у зв'язку з учиненням адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Іванюк В. І. Компаративістський аналіз антикорупційного законодавства / В. І. Іванюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2015. – Випуск 6-2. – Том 1. – С. 44–48.
2. Іванюк В. І. Адміністративна протидія корупції в органах судової системи України / В. І. Іванюк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2015. – № 34-2. – С. 67–70.
3. Іванюк В. І. Об'єктивні та суб'єктивні детермінанти корупції в судах: шляхи їх подолання / І. В. Іванюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2015. – Випуск 3-2. – Том 3. – С. 78–92.
4. Іванюк В. І. Дискреційні повноваження судді як одна з детермінант корупції судової гілки влади / І. В. Іванюк // Прикарпатський юридичний вісник. – 2015. – № 3. – С. 44–47.
5. Іванюк В. І. Стан та шляхи вдосконалення адміністративно-правового механізму протидії корупції / І. В. Іванюк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2015. – № 33-2. – С. 112–116.
6. Ivanyuk V. I. Analysis of legal principles of prevention corruption and offenses related to corruption / V. I. Ivanyuk // Право и Политика (Республіка Киргизія). – 2015. – № 4. – С. 235–239.
7. Іванюк В. І. Стан та перспективи розвитку державних органів протидії корупції / І. В. Іванюк // Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 20-21 берез. 2015 р.). – Харків : ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2015. – С. 22–24.
8. Іванюк В. І. Діяльність Антикорупційного бюро при протидії корупції в судовій гілці влади / І. В. Іванюк // Законодавство України у світлі сучасних активних реформаційних процесів : міжнародна науково-практична конференція (Київ, 9-10 жовт. 2015 р.). – К. : ЦПНД, 2015. – С. 65–68.

АНОТАЦІЯ

Іванюк В. І. Адміністративна відповідальність суддів за правопорушення, пов'язані з корупцією. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Київ, 2016.

Наукова цінність дисертаційного дослідження полягає у тому, що вперше в українській адміністративно-правовій науці на монографічному рівні, з урахуванням положень чинного законодавства, міжнародно-правових стандартів і правозастосовної практики здійснено комплексний аналіз інституту адміністративної відповідальності суддів за правопорушення, пов'язані з корупцією, визначено недоліки його адміністративно-правового регулювання, а також зроблено спробу обґрунтувати шляхи їх усунення.

В роботі досліджується зміст, характерні риси, а також визначається соціально-необхідна значущість інституту адміністративної відповідальності суддів в механізмі протидії корупції в судовій гілці влади. Аналізуються особливості адміністративно-правового статусу судді як суб'єкта адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією, а також обґрунтовується авторський підхід до вирішення проблеми співвідношення суддівської незалежності та адміністративної відповідальності суддів.

Здійснюється систематизація та аналіз нормативно-правових актів, які спрямовані на подолання корупції в судовій гілці влади, а також закріплюють загальні засади адміністративної відповідальності суддів за правопорушення, пов'язані з корупцією, виявляються їх недоліки та обґрунтовуються основні напрями їх удосконалення. Досліджується особливості адміністративної відповідальності суддів за порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, порушення обмежень щодо одержання подарунків, порушення вимог фінансового контролю, порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, а також за незаконне використання інформації, що стала відома судді у зв'язку з виконанням службових повноважень. Обґрунтовуються концептуальні засади вдосконалення провадження в справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, які вчиненні суддями.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, конфлікт інтересів, корупція, недоторканність суддів, незалежність суддів, правопорушення, пов'язане з корупцією, провадження в справах про адміністративні правопорушення, склад адміністративного правопорушення, суддівський імунітет.

АНОТАЦІЯ

Иванюк В. И. Административная ответственность судей за правонарушения, связанные с коррупцией. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Открытый международный университет развития человека «Украина», Киев, 2016.

Научная ценность исследования заключается в том, что впервые в украинской административно-правовой науке на монографическом уровне, с учетом положений действующего законодательства, международно-правовых стандартов и правоприменительной практики осуществлен комплексный анализ института административной ответственности судей за правонарушения, связанные с коррупцией, определены недостатки его административно-правового регулирования, а также предпринята попытка обосновать пути их устранения.

В работе исследуется содержание, характерные черты, а также определяется социально-необходимая важность института административной ответственности судей в механизме противодействия коррупции в судебной системе. На основании анализа общих и специальных признаков административного правонарушения, связанного с коррупцией, диссертант формулирует его авторское определение, которое предлагается закрепить в действующем законодательстве. Анализируются особенности административно-правового статуса судьи как субъекта административной ответственности за правонарушения, связанные с коррупцией, а также обосновывается авторский подход к решению проблемы соотношения судебской независимости и административной ответственности судей. Исследуются общие и отличительные черты между административной и дисциплинарной ответственностью судей и обосновывается вывод о невозможности трансформации этих двух совершенно разных видов юридической ответственности в связи с существованием принципиальных отличий между административно-деликтным и дисциплинарным производством. Осуществляется систематизация и анализ нормативно-правовых актов, которые направлены на преодоление коррупции в судебной ветви власти и закрепляют общие принципы административной ответственности судей за правонарушения, связанные с коррупцией, выявляются их недостатки, а также обосновываются основные направления их совершенствования.

Определяются основные проблемы, которые возникают во время привлечения судей к административной ответственности за нарушение ограничений относительно совместительства и совмещения с другими видами деятельности. В рамках анализа объективной стороны данного правонарушения рассматриваются такие формы его совершения: нарушение установленных законом ограничений относительно занятия предпринимательской или другой оплачиваемой деятельностью; нарушение лицом установленных законом ограничений относительно вхождения в состав правления, других исполнительных или контрольных органов, или наблюдательного совета предприятия или организации, имеющей целью получение прибыли. Анализируются особенности административной ответственности судей за нарушение ограничений относительно получения подарков, выявляются недостатки и пробелы, существующие в этой сфере, и на основании проведенного исследования обосновываются предложения по их устранению. Обосновываются пути повышения эффективности реализации основных требований института финансового контроля в судебной ветви власти. В рамках анализа объективной стороны данного правонарушения рассматриваются такие формы его совершения: несвоевременная подача судьей без уважительных причин декларации; несообщение или несвоевременное сообщение судьей об открытии валютного счета в учреждении банка-нерезидента или о существенных изменениях в имущественном состоянии; подачи судьей заведомо недостоверных сведений в декларации. Анализируются особенности административной ответственности судей за нарушение требований по предотвращению и урегулированию конфликта интересов, а также за незаконное использование информации, которая стала известна судье в связи с выполнением служебных полномочий. В рамках анализа объективной стороны этих правонарушений рассматриваются, соответственно, такие формы их совершения: несообщение лицом в установленных законом случаях и порядке о наличии у него реального конфликта интересов; совершение действий или принятия решений в условиях реального конфликта интересов, а также незаконное разглашение информации; незаконное использование информации. На основании проведенного

исследования выявляются недостатки, существующие в данной сфере, а также обосновываются рекомендации по их устранению.

Обосновываются концептуальные основы совершенствования производства по делам об административных правонарушениях, связанных с коррупцией, которые совершены судьями. Раскрываются процессуальные особенности начальной стадии производства по таким делам и на основе проведенного исследования обосновывается ряд предложений по ее усовершенствованию и оптимизации. Выясняются проблемы, которые возникают во время рассмотрения и разрешения дел об административных правонарушениях, связанных с коррупцией, совершенные судьями, обжалования постановления по делу и его выполнения, а также обосновываются рекомендации, направленные на их преодоление

Ключевые слова: административная ответственность, конфликт интересов, коррупция, неприкосновенность судей, независимость судей, правонарушение, связанное с коррупцией, производство по делам об административных правонарушениях, состав административного правонарушения, судейский иммунитет.

SUMMARY

Ivanyuk V. Administrative responsibility of judges for offences, related with corruption. – Manuscript.

Thesis for earning a candidate's degree in legal sciences with a specialization in 12.00.07 – administrative law and process; financial law; informational law. – Open International University of Human Development «Ukraine», Kiev, 2016.

This research focuses on meaning, features, concept and determination of social importance of administrative responsibility of judges in mechanism of corruption counteraction in judiciary. Reveals the features of administrative and legal status of judges as objects of administrative responsibility for corruption crimes, also author substantiate problem-solving approach of correlation between judicial establishment and administrative responsibility of judges.

The features of administrative and legal responsibility of judges for violation of restrictions on plurality with other kinds of activities, for violation of restrictions on receiving gifts, violation of financial control and specifics of illegal usage of information that become known to judge during execution of his official duties.

Systematization and analysis of legal acts which supposed to counteract corruption in judicial and regulate principles of administrative responsibility of judges for offences, related with corruption, reveal its defects and settle ways of its improvement.

Keywords: administrative responsibility, conflict of interest, corruption, immunity of judges, independence of judges, offences related with corruption, proceedings in cases of administrative offenses, administrative offenses.